

Здійснення запропонованих заходів дасть можливість збільшити виробництво сільськогосподарської продукції в фермерських і господарствах населення, що підвищить їх товарність і доходи. Щоб зберегти лідируючі позиції на ринку сільськогосподарської продукції, фермерським і господарствам населення слід також налагодити взаємовідну співпрацю з великими сільськогосподарськими підприємствами на комерційній основі та між собою. Як свідчить практика, між колективними сільськогосподарськими підприємствами і малими формами господарювання існують тісні зв'язки. Проте через поганий фінансовий стан більшість колективних господарств не можуть надавати у необхідному розмірі допомогу фермерам і господарствам населення. Необхідно розвивати всі напрями і форми взаємовідної співпраці малих і великих підприємств – франчайзинг, венчурний бізнес, аутсорсинг, аутстафінг, субконтракція, внутріфірмове підприємництво. Системи взаємодії структур малого і великого підприємництва сприятимуть організаційні форми об'єднання сільськогосподарських товаровиробників на основі кооперації, інтеграції та кластеризації.

ІНДИКАТОРИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

***Онегіна В.М., д.е.н., професор,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Продовольча безпека є складним та багаторівневим поняттям. У проекті Закону України «Про продовольчу безпеку України» від 28.04.2011 р. №8370-1 продовольча безпека визначена як соціально-економічне та екологічне становище, за якого населення забезпечено безпечними і якісними основними продуктами харчування, що необхідні для раціонального харчування [2].

Ознайомлення з науковими та нормативними розробками з цього питання дає підстави розглядати продовольчу безпеку на національному рівні як такий стан в економіці країни, коли державою гарантовано стабільне задоволення потреб населення у якісних продуктах харчування в кількості, достатній для підтримки його активної життєдіяльності.

Взаємопов'язаними складовими продовольчої безпеки є:

1) достатність пропозицій продовольства для підтримки активної життєдіяльності населення, задоволення його потреб на рівні раціональних норм;

- 2) фізична та економічна доступність продовольства для всіх верств населення в достатній кількості;
- 3) стабільність у пропозиції продовольства та його доступності;
- 4) якість продовольства, його безпечність та корисність для організму людини, раціональна структура, необхідна змістовність поживних речовин.

Відповідно до цих складових має формуватися система індикаторів оцінки стану, визначення загроз та заходів щодо підтримки продовольчої безпеки. Індикатори продовольчої безпеки за проектом Закону України «Про продовольчу безпеку» – це характеристики рівня та структури споживання населенням основних харчових продуктів, їх економічної доступності, ємності внутрішнього ринку продовольства, достатності державних продовольчих ресурсів та продовольчої незалежності [2].

Але наразі в нормативних документах запропоновані різні індикатори продовольчої безпеки та їх граничні рівні. Методикою визначення основних індикаторів продовольчої безпеки, затвердженої Постановою КМУ N 1379 від 5.12.2007 р. передбачені такі індикатори: 1) добова енергетична цінність раціону людини; 2) достатність споживання окремого продукту; 3) достатність запасів зерна у державних ресурсах; 4) економічна доступність продуктів харчування; 5) диференціація вартості харчування за соціальними групами; 6) ємність внутрішнього ринку окремих продуктів; 7) продовольча незалежність за окремим продуктом [1].

У проекті Закону України «Про продовольчу безпеку» передбачені схожі індикатори, але граничні рівні для індикатору економічної доступності є різними. За проектом зазначеного закону – 50% [2], за Методикою оцінки продовольчої безпеки – 60% [1]. Граничні рівні показника продовольчої незалежності також різняться – 20% [2] та 30% [1], відповідно. Вважаємо, що граничні рівні індикаторів продовольчої безпеки за проектом закону є більш обґрунтованими. Зокрема, індикатор економічної доступності продуктів, що визначається як частка витрат на харчування в загальному обсязі витрат домогосподарств, на рівні 60% є характерним для країн, що розвиваються та не мають міцного потенціалу агропродовольчого виробництва. В Україні ж економічна доступність продовольства залишається ще на незадовільному рівні. У 2012 р. витрати домогосподарств на продукти харчування та безалкогольні напої становили в середньому 50,2%, фактично в 2013 р. на повноцінне харчування мала витратитися вся заробітна плата (101% від середньої заробітної плати в цілому по економіці).

Дещо інший підхід до оцінки продовольчої безпеки передбачений у методичці Агропродовольчої асоціації ООН [3]. У сукупності статичних та динамічних показників виділені:

— показники достатності (адекватність енергетичної цінності раціону людини; вартісний обсяг виробництва продовольства; структурний склад енергетичної цінності раціону людини);

— показники фізичної доступності (відображають довжину та якість доріг);

— показники економічної доступності (індекс цін продовольства);

— показники екології та утилізації (доступ до якісних водних ресурсів, доступ та стан очисних споруд);

— показники стабільності (уразливості – коефіцієнт залежності від імпорту зернових; частка засушливих земель з іригацією; перевищення вартості імпорту продовольства над вартістю експорту; та шоків – показники політичної стабільності та загроз тероризму; коливання цін продовольства; коливання виробництва та пропозиції продовольства на душу населення).

З урахуванням світової практики, ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва в Україні вважаємо, що перелік показників продовольчої безпеки в нормативних документах України має бути доповнений. Зокрема, індикаторами достатності продовольства на рівні раціональних норм харчування за рахунок власного виробництва (без урахування експорту та з урахуванням експорту). За нашою оцінкою вітчизняне виробництво м'яса та м'ясопродуктів на душу населення становило 60,8% від раціонального нормативу споживання, молока – 65,9%, плодів та ягід – 60,3 (без урахування експорту). Важливим показником економічної доступності продовольства в сучасних умовах є індекс цін на продовольчі товари. Також у сукупності показників не знайшов відображення стан якості продовольства.

Література

1. Деякі питання продовольчої безпеки: Постанова КМУ N 1379 від 5.12.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007>
2. Про продовольчу безпеку в Україні : проект Закону України від 28.04.2011 р. №8370-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.../JF6GI01A.html
3. The State of Food Insecurity in the World. 2013 / FAO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fao.org